

**Пандемия шароитида та'лим tizmini
rivojlantirish imkoniyatlari"
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy
konferensiya**

**Международная научно-практическая
конференция**

**«Возможности развития образования
в условиях пандемии»**

International scientific-practical conference

**"Opportunities for the development
of education in a pandemic"**

**Conférence internationale scientifique
et pratique**

**"Opportunités pour le développement
de l'éducation en cas de pandémie"**

МАҚОЛАЛАР

ТЎПЛАМИ

CONFERENCE

PROCEEDINGS

СБОРНИК СТАТЕЙ

“Pandemiya sharoitida ta’lim tizmini takomillashtirish imkoniyatlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya maqolalar to’plami. 2020 yil 30 sentyabr. -Buxoro: 2020.

Mazkur to’plamda 2020 yil 30 sentyabr kuni Buxoro viloyati turizmni rivojlantirish departamenti va Buxoro davlat universiteti Turizm va mehmonxona xo’jaligi kafedrasini bilan hamkorlikda o’tkazilgan “Pandemiya sharoitida ta’lim tizmini takomillashtirish imkoniyatlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyaning maqolalari ifodalangan. Anjuman to’plamidan Oliy va kasb-hunar ta’limi, umumta’lim maktab o’qituvchilari, katta ilmiy xodim, mustaqil tadqiqotchi va izlanuvchilar, magistr va bakalavr talabalari, o’rta maxsus, kasb-hunar ta’limi o’qituvchilari foydalanishlari mumkin.

Mas’ul muharrirlar:

Z.S.Nurov - BuxDU, Turizm va mehmonxona xo’jaligi kafedrasini mudiri, i.f.n.

Taqrizchilar:

B.N.Navro’zzoda - BuxDU, Servis sohasi iqtisodiyoti kafedrasini professori, i.f.d.

A.Ch.Boboev - Buxoro muhandislik-texnologiya instituti, Menejment kafedrasini dotsenti, i.f.n.

Dasturiy qo’mita:

1. O.X.Xamidov - Buxoro davlat universiteti rektori, rais
2. D.Sh.Yavmutov - BuxDU Iqtisodiyot va turizm fakulteti dekani, a’zo
3. S.S.Ro’ziev - BuxDU Turizm va mehmonxona xo’jaligi kafedrasini dotsenti, a’zo
4. S.U.Tojiev - BuxDU Servis sohasi iqtisodiyoti kafedrasini mudiri
5. B.N.Navro’zzoda - BuxDU Servis sohasi iqtisodiyoti kafedrasini professori

Tashkiliy qo’mita:

1. O’.Rashidov - BuxDU prorektori
2. O.Qahhorov - BuxDU prorektori
3. G.Zaripov - BuxDU bo’lim boshlig’i
4. H.Hamroyev - BuxDU Turizm va mehmonxona xo’jaligi kafedrasini dotsenti i.f.n.
5. S.Davlatov - BuxDU dekan o’rinbosari
6. B.Isomov - BuxDU o’qituvchisi

Mazkur to’plamga kiritilgan maqolalarning mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar, sanalarning to’g’riligiga hamda tanqidiy fikr-mulohazalarga mualliflarning shaxsan o’zlari mas’uldir.

Инсоннинг дунёни идрок этишида унинг тил билиши хал килувчи аҳамият касб этади. Бошқа хорижий тилни яхши ўрганмоқчи бўлган киши аввало ўз она тилини мукамал билиши, эъозлаши, севиши, қадрлаши, унинг софлиги, гўзаллиги, қадр-қиммати учун курашиши миллий кадриятларнинг энг муҳимидир. Ўз тилида халқининг тарихи, маданияти, урф-одати, адабиёти ҳамда санъатини билишнинг аҳамити жуда катта. Бинобарин, киши ўз она тилидан ташқари, бошқа тилларда ҳам сўзлаша олиши унинг дунёқарашини, маънавиятини янада юксалтиради. Ҳар бир тил ўзига хос жиҳати билан бошқаларидан ажралиб туради. Инсон тил ўрганишнинг афзалликларини мукамал ўзлаштирмагунича ўша тилни яхши била олмайди. Шундай экан, ўз тилини мукамал билган киши, бошқа тилларни ўрганишга киришиши табиий ҳол. Худди бизнинг тилда бўлгани каби бошқа тиллар ҳам ўзида халқнинг ўтмишини акс эттиради.

Турли тилларни ўрганиш асносида инсон нафақат ўзлигини англайди, балки бошқа миллатларнинг турмуш тарзи, дунёқараши, урф-одатлари, кадриятлари, ҳаёти тўғрисида ҳам маълумотларга эга бўлади. Бу тил ўрганишни бошлаган илк кунлариданок сезилмайди, аммо инсон уни яхши ва мукамал эгаллагани сари ҳаёт янада ёрқин ва ранг-баранг эканлигига амин бўлади. Шу ўринда бир савол тугилади.

Ёш авлодга чет тилларини қачон ўргатиш керак ва нималарга аҳамият бериш керак? Хорижий тилларни болаликдан ўрганишнинг аҳамияти жуда катта. Болаликда мия ва хотира кучи юқори бўлиши тадқиқотчилар томонидан аниқланган. Бу даврда қабул қилинган маълумотлар тошга ўйилган нақш каби хотирада бир умрга сақланиб қолади. Бола ўз она тилини тахминан, икки ёшдан бошлаб онгли равишда била бошлайди. Унда тил ва тафаккурнинг ривожланиши биргаликда кечади. Тўрт ёшдан ўн ёшгача бўлган ораликдаги болаларда хорижий тилни ўрганиш кўникмасини ҳосил қилиш мумкин. Асосийси, хорижий тилни эрта ўрганишнинг талабларига амал қилиш керак. Кичик ёшлиларга хорижий тилни ўргатишда асосий маъсулият ўқитувчи зиммасига тушади ҳамда алоҳида эътибор ва маъсулиятни талаб этади. Ёзиш ва ўқишни бола бошланғич синфнинг дастлабки йилларида, она тилидаги саводхонлик даражасига эришгандан сўнг секинлик билан ўрганиб боради. Бошланғич таълимда ҳар бир машғулотнинг беш дақиқасида содда электрон ўйинлар, қиска видеолархалар ўқувчиларнинг эътиборига ҳавола этилиши мақсадга мувофиқ. Ўқитувчи ўргатиш воситаларини танлаётганда ўқувчи ҳаётига ва кизиқишларига яқин бўлган объектларга эътибор қаратиши лозим. Қофияли содда матнлар, хикоялар, шеър ва қўшиқлардан, ҳар хил қизиқарли ўйинлардан фойдаланиш ўқувчига завқ бериб унинг хотирасида тез сақланиб қолади.

Кўпроқ сўз ва матнларни расмлар билан изохлаш, кўргазмалар қуроллардан имкон қадар етарлича фойдаланиш яхши самара беради. Чет тили ўтига бошланган пайтдан билимлар пойдевори мустаҳкам бўлишига, ўқувчи толикмасдан, зерикмасдан мавзуларни яхши ўзлаштириши ва навбатдаги дарсни интиқлик билан кутишига катта аҳамият бериш керак. Бундан ташқари ўқитувчи ўқувчиларга чет

тилларни ўргатиш жараёнида уларни ёшига мос кизиқарли таълимий ўйинлардан фойдаланиши, шунингдек, ўқувчининг нутқини ривожлантириб, сўз бойлигини ошириш учун техник воситалардан фойдаланиши ва индивидуал ёндашуви муҳимлигини унутмаслиги керак.

Ўқувчининг тил кўникмаларини ривожлантириш жараёнидаги муаммоларини аниқлаш ва ҳато камчиликлар бўлса ўз вақтида тузатиш лозим. Базмида тил билиш учун фонетика ва грамматикани ўргатиш муҳимми, деб кўп тил ўргатувчилар саноқ беришади. Албатта, инчаласини ҳам билиш муҳим. Чунки унли уқлаш ҳарфларини, тонушларини тўғри талаффуз қила олмаган ва грамматик қоидаларини муҳиммаъл ўрганишга тил ўргатувчиси чет тилида ўзи хоҳлагандек мустасил гапира олмайдди. Чет тилини ўрганиётганда сўзлар ва қоидаларга эътибор бериб, улар орасидagi бекликликни мисоллар ёрдамида тушуниш тилини тез ва осон ўрганишга ёрдам беради. Бундан ташқари талаффуз чет тилини ўрганишнинг муҳим таркибий қисми бўлиши бунида техник воситаларни ишга солиш яхши натижа беради.

Ўқувчи чет тилидаги овозли матиларни қайта-қайта тинглаш орқали кетиришга оғиниб қолмади ва тилдан оғзини нутққа кўчиради. Уларнинг Ута сириқчилиги, ҳар ширсини билишга интилиши, или олишга иштирокдан ўқитувчи умусли фойдаланиши керак. Ўқитувчи дарсда имкон қадар хорижий тилда гапириши лозим. Барок ўқувчи она тилида саноқ берганда уни тушуниганини изҳор қилиши керак. Ўқувчи ҳато гапириётганда унинг ҳатосини тузатиш мақсадида нутқини бўлиш яринайдди, яъни ўқувчининг эриши мурожаати, иштирокчига ҳам изи бериш зарур. Ўқитувчи дарс жобайида ўқувчининг доиржавобчилиги учун яхши баҳолар билиш ривожлантириб туриши бу уни дарсга янада кизиқлантириб, тил ўрганишга бўлган қизиқишини оширади. Бунинг учун ҳа, ўқитувчи, албатта, ўқувчи ҳақида, унинг билиш даражаси, ўрганиш эҳтиёжи ва имкониятлари ҳақида муҳиммаъл маълумотга эга бўлиши зарур.

Хулоса қилиб айтиладиган бўлсак, тил мовлатлар ўртасида кўприк вазиқасини ўқувчи восита. Тил билиб дунёни инглайман, дея қилиш ниёт қилиб чет тилини кўп билиш ўрганиётган бутунинг янада албатта, порлок келажак қурувчилари бўлиб қалом қизиқилишига улкан ҳисса қўшиган буёқ ажлодлари изидан борадилар. Яратилган широклардин умусли фойдаланиб, шу азиз Ватан тарқиқибитига мувофиқ ҳисса қўшиладиган малакали кадрлар бўлиб етишадилар.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Abduradusov O.A., Rashidov N.F. Kasb-hunar pedagogikasi. O'quv-uslubiy qo'llanma kadrlarni qayta tayyorlash va malaka oshirish kurilari uchun to'ldirilgan, tuzatilgan ikkinchi nashri. Toshkent: O'MTKMO va UQTL, 2011. -64 b.
2. Толитов Ғ. К., Ш.Шарипов, Н. Муслимова «Касбий педагогика», (маърузалар матни) Т. 2014.-36с.
3. Ш.Шарипов, Н. Муслимова «Касбий педагогика», жадваллар тўплами Т.: ТДПУ. 2015y.s.23.